

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 24. II. 2014

Irena Lipowicz

II.517.566.2014.JN

Pan
gen. Jacek Włodarski
Dyrektor Generalny
Służby Więziennej
Warszawa

Szanowny Panie Generale,

Sprawa p. A , a przede wszystkim ustalenia dotyczące niezapewnienia mu w Areszcie Śledczym w K bezpieczeństwa osobistego, ponownie skłaniają mnie do zwrócenia się do Pana Dyrektora.

Postępowanie wyjaśniające w sprawie p. A zostało wszczęte w moim Biurze w styczniu 2013 r. Dyrektorzy Zakładu Karnego w P i Aresztu Śledczego w K zostali poinformowani, że w/w z uwagi na znacznie ograniczoną możliwość samodzielnej egzystencji wymaga szczególnej opieki i pomocy. Zwrócono się o wyjaśnienie sytuacji osadzonego i udzielenie informacji, czy podjęto właściwe działania mające na celu ochronę jego praw. Dyrektor Aresztu Śledczego w K , w piśmie z dnia 7 lutego 2013 r., poinformował, że p. A ma zapewnioną stałą opiekę wychowawczo-psychologiczną, a odpowiednio dobrani współosadzeni służą mu pomocą i wsparciem.

W tym czasie dochodziło jednak do znęcania się nad p. A przez współosadzonych a personel więzienny nie potrafił przyjść mu ze skuteczną i właściwą pomocą. Działania były rutynowe, nie uwzględniały stopnia niepełnosprawności osadzonego oraz braku możliwości prawidłowego przystosowania się do wymogów izolacji penitencjarnej. Umieszczanie w celach wieloosobowych narażało go na drwiny i zaczepki ze strony innych współosadzonych, a duża rotacja osadzanych była dodatkową uciążliwością. Osadzanie go w celi pojedynczej także było błędem, zwiększało u niego poziom lęku i mogło doprowadzić do zupełnie nieprzewidywalnych zachowań.

Stan psychofizyczny osadzonego tuż przed wyjazdem z Aresztu Śledczego w K – zaniechany higienicznie, napięty, w utrudnionym kontakcie werbalnym i wzrokowym – nie

zaniepokoił również lekarza, badającego osadzonego w związku z planowanym transportem do Zakładu Karnego w P .

Ta sprawa oraz wpływające w ostatnim okresie do mojego Biura wnioski dotyczące trudności w funkcjonowaniu w środowisku więziennym osób upośledzonych umysłowo dowodzą, że istnieje potrzeba dokonanie rzetelnej oceny przygotowania personelu więziennego do pracy z takimi osobami.

Więziennictwo ma wielu bardzo dobrych specjalistów w zakresie postępowania z osobami z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonymi umysłowo. Sądzę jednak, że ich uwaga koncentruje się wyłącznie na pacjentach oddziałów terapeutycznych, a przecież poza tymi oddziałami jest liczna grupa osób z niepełnosprawnością intelektualną (np. wśród tymczasowo aresztowanych). **Zatem wychowawcy, lekarze i funkcjonariusze działu ochrony, mający bezpośredni kontakt z osadzonymi, również powinni dysponować wiedzą na temat upośledzenia umysłowego.** Ważne jest, aby pracownicy ci posiadali informacje o objawach tej dysfunkcji, potrafili ją rozpoznać, wiedzieli, jakie istnieją realne zagrożenia dla takiej osoby, jak i dla osób trzecich oraz znali metody postępowania z nimi.

Istotną sprawą są również kompetencje interpersonalne personelu więziennego. We wnioskach kierowanych przez osadzonych z różnego rodzaju niepełnosprawnością przewija się problem braku zrozumienia ze strony przełożonych. Osadzeni twierdzą, że są zbywani, wychowawcy wykazują zniecierpliwienie w kontaktach, nie mają dla nich czasu i nie inicjują rozmów, poza rutynowymi pytaniami.

W badanych w moim Biurze sprawach wielokrotnie spotykamy się z wyjaśnieniami, że osadzony został poinformowany o istniejących zagrożeniach, ale nigdy nie zgłaszał wystąpienia jakiegokolwiek incydentu, świadczącego np. o niewłaściwym traktowaniu. Tak też było w przypadku p. A w Areszcie Śledczym w K . Pozostawienie takiej osoby samej sobie świadczy, że kadra penitencjarna nie wie, iż u osób tych występują zniekształcenia w postrzeganiu świata zewnętrznego, a obniżona zdolność myślenia powoduje błędną ocenę rzeczywistości. Duży poziom lęku przeszkadza zaś w ujawnieniu różnych zdarzeń i zwerbalizowaniu własnych stanów emocjonalnych. Bardzo ważny jest zatem dobry, przyjazny kontakt, atmosfera bezpieczeństwa i akceptacji. Takie cechy jak: łagodność, spokój i atencja decydują o dobrym kontakcie z osobą z obniżoną sprawnością intelektualną.

Niezwykle ważne jest również kształtowanie właściwej postawy osób pozbawionych wolności wobec współosadzonych z niepełnosprawnością intelektualną. Pozwolę sobie zaproponować włączenie w ramach edukacji prospołecznej zapoznanie się z praktycznym poradnikiem *savoir – vivre* wobec osób niepełnosprawnych, autorstwa Judy Cohen, przetłumaczonym na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, rekomendowanym przez Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, o ile więziennictwo z niego nie korzysta. We wstępie do wydania polskiego czytamy, że „uniwersalne przesłanie tej publikacji, a także – może nawet przede wszystkim – jej praktyczna użyteczność stanowi wystarczające uzasadnienie dla jej szerokiego udostępnienia w Polsce”.

W mojej ocenie, zagwarantowanie realizacji praw osób z dysfunkcjami psychicznymi jest możliwe, między innymi, poprzez poszerzenie zakresu kształcenia pracowników Służby Więziennej. Jestem przekonana, że uwrażliwienie funkcjonariuszy na problemy dotyczące funkcjonowania tych osób pozwoli na podniesienie standardów opieki i zagwarantowania poszanowania ich praw.

Uprzejmie proszę Pana Dyrektora o poinformowanie mnie o zajęтым stanowisku w przedstawionej sprawie.

Leżąc w pracy srodku

Jana J. J.